

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ
แผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง
จังหวัดกาญจนบุรี*

BUDDHIST INTEGRATION FOR PROMOTING PEOPLE'S PARTICIPATION
IN PLAN FORMULATION FOR COMMUNITY DEVELOPMENT
OF MUANG KANCHANABURI CITY MUNICIPALITY
AT MUANG DISTRICT IN KANCHANABURI PROVINCE

กนกลักษณ์ สุรินทร์จันทร์, ธิติวดี หมั่นมี, สุริยา รักษาเมือง
Kanoklak Surinjan, Thitiwut Manmee, Suriya Raksamueng
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: baankabee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่ดังกล่าว โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 393 คน ด้วยแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป หรือคน ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$, $S.D.=0.50$) โดยด้านการได้รับผลประโยชน์มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ การปฏิบัติการ การประเมินผล และการตัดสินใจ 2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ไม่แตกต่างกันตามเพศ แต่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* Received September 2, 2025; Revised September 26, 2025; Accepted October 11, 2025

ตามอายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และรายได้ และ 3. การบูรณาการหลัก
การบริหารนิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
เป็นการผสมผสานหลักธรรมทางพุทธศาสนาอย่างมีคุณธรรม โดยเน้นการประชุมอย่าง
สม่ำเสมอ รับฟังผู้ใหญ่ เคารพสิทธิสตรี ปกป้องภูมินิยสถานและพระภิกษุ ซึ่งหากนำหลัก
การบริหารนิยธรรม 7 มาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ
แผนพัฒนาท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน จะทำให้กระบวนการ
จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี เป็นไปอย่างโปร่งใส เป็นธรรม
นำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; อการบริหารนิยธรรม 7; การมีส่วนร่วมของประชาชน; แผนพัฒนา
ท้องถิ่น

Abstract

This research article had the following objectives: 1. To study the level of public participation in the formulation of local development plans of Muang Kanchanaburi City Municipality, Muang District, Kanchanaburi Province. 2. To compare the levels of public participation in local development plan formulation in the aforementioned area, classified by personal factors. 3. To propose a Buddhist integration approach to promote public participation in the formulation of local development plans. The study employed a mixed methods research design. The quantitative research collected data from a sample of 393 individuals using questionnaires. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as t-tests and one-way ANOVA. The qualitative research involved in-depth interviews with 15 key informants. The data were analyzed using descriptive content interpretation.

The findings revealed that 1. The overall level of public participation in the formulation of local development plans was at high level ($\bar{X}=4.31$, $S.D.=0.50$). Among the four aspects assessed, benefit received had the highest average score, followed by implementation, evaluation, and decision-making, respectively. 2. Public participation analyzed by personal factors was found that there were no significant differences by gender. However, there were statistically significant differences at the 0.01 level based on age, marital

status, education level, occupation, and income. 3. The integration of Aparihaniyadhamma to promote public participation in local development plan formulation involved incorporating Buddhist moral principles into the process. This approach emphasized regular meetings, respect for community consensus, listening to elders, respect for women's rights, and protection of religious sites and monks. Integrating the Seven Aparihaniyadhamma into the planning process-while ensuring opportunities for citizen participation at every stage-can enhance transparency and fairness, ultimately leading to sustainable local development in Muang Kanchanaburi City Municipality.

Keywords: Buddhist Integration; Aparihaniya-Dhamma 7; Public Participation; Local Development Plan

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นับเป็นหมุดหมายสำคัญในการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นของประเทศ โดยได้ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีพัฒนาการใน มิติใหม่ ทั้งในด้านโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ งบประมาณ และบทบาทในการจัดการกิจการสาธารณะอย่างมีอิสระมากขึ้น (อิสรา ป้องกัน, 2559) โดยมาตรา 284 ได้ระบุให้องค์กรเหล่านี้สามารถกำหนดนโยบาย การบริหารบุคลากร การคลัง และการเงินของตนเองได้ โดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจจากส่วนกลางลงสู่ท้องถิ่น อันนำไปสู่การตรากฎหมายรองอย่างพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจฯ พ.ศ. 2542 เพื่อรองรับการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ แม้ในรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 และฉบับปัจจุบัน แนวทางดังกล่าวยังคงได้รับการเน้นย้ำ โดยให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหาร และร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (ไททัศน์ มาลา, 2560) ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับตัวด้านวัฒนธรรมองค์กรใหม่ (Cultural Change) ด้านระบบการบริหารงานบุคคลแนวใหม่ (Personal Administration) ด้วยการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้บุคลากรมีศักยภาพที่สูงขึ้น และด้านการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม (Participations) โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน รวมถึงการตรวจสอบการดำเนินโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เสกสรรค์ สนวา และคณะ, 2560)

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหนึ่งของการกระจายอำนาจที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งถือเป็นการ

ส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยมีองค์กรหลัก ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เช่น กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ส่วนหน่วยงานของรัฐในระดับจังหวัดและอำเภอทำหน้าที่ กำกับดูแลให้การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปตามกฎหมาย (ชวงค์ ฉายะบุตร, 2539) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหารจัดการท้องถิ่น ถือเป็นหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยรัฐธรรมนูญของไทยได้สะท้อนความมุ่งมั่นในการสนับสนุนแนวทางนี้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ แนวคิดการบริหารภาครัฐสมัยใหม่ ยังให้ความสำคัญกับหลักการมีส่วนร่วม (Participatory Governance) และธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยเฉพาะในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ถือว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นองค์ประกอบหลักที่จำเป็นอย่างยิ่ง (อรทัย ก๊กผล, 2552)

ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรีที่ผ่านมา มักพบว่า แผนพัฒนาท้องถิ่นถูกกำหนดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐ โดยขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจากประชาชนในพื้นที่ ส่งผลให้แผนพัฒนาท้องถิ่นไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน ดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้แผนพัฒนาที่มีความเหมาะสม โปร่งใส ยอมรับได้จากทุกฝ่ายและนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เทศบาลเมืองกาญจนบุรี ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ตระหนักถึงความสำคัญและบทบาทของแผนพัฒนาท้องถิ่นในฐานะที่เป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยแผนดังกล่าวควรสะท้อนปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชนในท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพ (พวงทอง โยธาใหญ่, 2545) การนำหลักอปปรานิชัยธรรมทั้ง 7 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2559) มาผสานกับแนวคิดการมีส่วนร่วม 4 มิติ (อดิสรณ์ ชัดสีใส, 2551) มาบูรณาการควบคู่กัน จะสามารถเสริมสร้างกระบวนการวางแผนที่เปิดเผย โปร่งใส และครอบคลุมทุกภาคส่วนได้อย่างแท้จริง เนื่องจากประชาชนคือผู้ที่เข้าใจบริบทและปัญหาในพื้นที่ของตนมากที่สุด การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมจึงไม่เพียงช่วยให้แผนมีความเหมาะสมและนำไปใช้ได้จริงเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืนอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรีว่าอยู่ในระดับใด รวมถึงการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจำแนก

ตามปัจจัยส่วนบุคคลว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ และประเด็นสุดท้าย คือ พุทธบูรณาการ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมือง กาญจนบุรี ควรเป็นอย่างไร โดยบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ประการเพื่อเป็นแนวทาง ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลการศึกษานี้คาดหวัง ว่าจะเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับ ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งเป็นแนวทางที่ช่วยยกระดับการทำงานของ เทศบาลเมืองกาญจนบุรี ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัย ส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัย เชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล จากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ รวมถึงใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อสนับสนุนและขยายผลจากข้อมูลเชิงปริมาณให้มีความลึกซึ้งและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขต เทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 20,100 คน (สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตเทศบาล เมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 20,100 คน โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 393 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1. กลุ่มผู้บริหาร หรือผู้ช่วยผู้บริหาร ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 4 คน 2. กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำนวน 3 คน 3. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน 4. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 5. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล มีลักษณะเป็นแบบกำหนดคำตอบให้ (Check List) จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักการบริหารนิยธรรม 7 แบ่งออกเป็น 7 ด้าน จำนวน 28 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี แบ่งออกเป็น 4 ด้านจำนวน 16 ข้อ มีเกณฑ์วัดระดับความคิดเห็นเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยผ่านการตรวจสอบคุณภาพเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.946 (Cronbach, 1971)

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการบริหารนิยธรรม 7 และตอนที่ 3 ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่นำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 393 คน และได้รับกลับมา จำนวน 393 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูปหรือคน โดยทำการบันทึกข้อมูลด้วยวิธีจดบันทึกประกอบการบันทึกเสียงเพื่อความครบถ้วนแม่นยำของเนื้อหา หลังจากสัมภาษณ์เสร็จสิ้น

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมดมารวบรวม จัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อจัดทำเป็นผลการวิจัยในลำดับถัดไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักอุปทานิยธรรม 7 และการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี และใช้สถิติอนุมาณในการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบค่าที (t-test) ค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูปหรือคน ทำการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) วิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบทเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาที่ลึกซึ้งและเชื่อมโยงกับสภาพการณ์จริงให้เหมาะสม พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.50) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.43) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.53) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X}=4.31$, S.D.=0.47) และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}=4.22$, S.D.=0.58) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.22	0.58	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	4.34	0.53	มาก
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.36	0.43	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.31	0.47	มาก
รวม	4.31	0.50	มาก

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามสมมติฐานที่ 1-6

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	0.284	0.753		✓
2.	อายุ	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.017**	0.011	✓	
3.	สถานภาพ	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	5.629**	0.004	✓	
4.	ระดับการศึกษา	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	5.819**	0.000	✓	
5.	อาชีพ	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	4.597**	0.001	✓	
6.	รายได้	การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น	7.461**	0.000	✓	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

3. การบูรณาการหลักอุปบริหานิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จากผลการวิจัยพบว่า เป็นการผสมผสานหลักธรรมทางพุทธศาสนาอย่างมีคุณธรรม โดยเน้นการประชุมสม่ำเสมอ เคารพมติชุมชน รับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ เคารพสิทธิสตรี และปกป้องปูชนียสถานและพระภิกษุ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ส่งผลให้การพัฒนาท้องถิ่นมีความโปร่งใสเป็นธรรม ซึ่งหากนำหลักอุปบริหานิยธรรม 7 มาบูรณาการ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จะทำให้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี เป็นไปอย่างโปร่งใส สร้างความร่วมมือ และเสริมสร้างความสามัคคีให้กับประชาชนในชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จากผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.31$, $S.D.=0.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นกัน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X}=4.36$, $S.D.=0.43$) ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง เช่น การเข้าร่วมกิจกรรม ผูกอบรม และพัฒนาอาชีพที่เทศบาลจัดขึ้น โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติการ ($\bar{X}=4.34$, $S.D.=0.53$) พบว่าประชาชนมีบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผน ในด้านการประเมินผล ($\bar{X}=4.31$, $S.D.=0.47$) พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามความคืบหน้า เสนอปัญหา และแสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมกับพื้นที่ ส่วนด้านการตัดสินใจ ($\bar{X}=4.22$, $S.D.=0.58$) ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและลงประชามติเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอติวิธ ศิริพันธ์ (2563) ที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลหลักหก จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับปานกลาง ครอบคลุมทั้งด้านการตัดสินใจการดำเนินการ และการประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏพร สุขกันต์ (2562) ที่ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางฝั้ว จังหวัดฉะเชิงเทรา มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561-2564) ในระดับค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะด้านการตัดสินใจ การปฏิบัติ การประเมินผล และการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มี เพศ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มี อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธวัชชัย สนธิธมโม (วรรณนาวัน) (2561) พบว่า ประชาชนที่มี อาชีพ และระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่งผลให้สมมติฐานดังกล่าวได้รับการยอมรับ สอดคล้องกับงานวิจัยของวชิราวรรณ นิลเกตุ (2561) ชี้ให้เห็นว่า ความแตกต่างทางเพศไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเคื่อ จังหวัดหนองคาย จึงปฏิเสธสมมติฐานในประเด็นนี้ อย่างไรก็ตาม ตัวแปรด้านอายุ อาชีพ และระดับการศึกษา กลับมีผลต่อการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านอย่างชัดเจน จึงทำให้สมมติฐานที่เกี่ยวข้องได้รับ

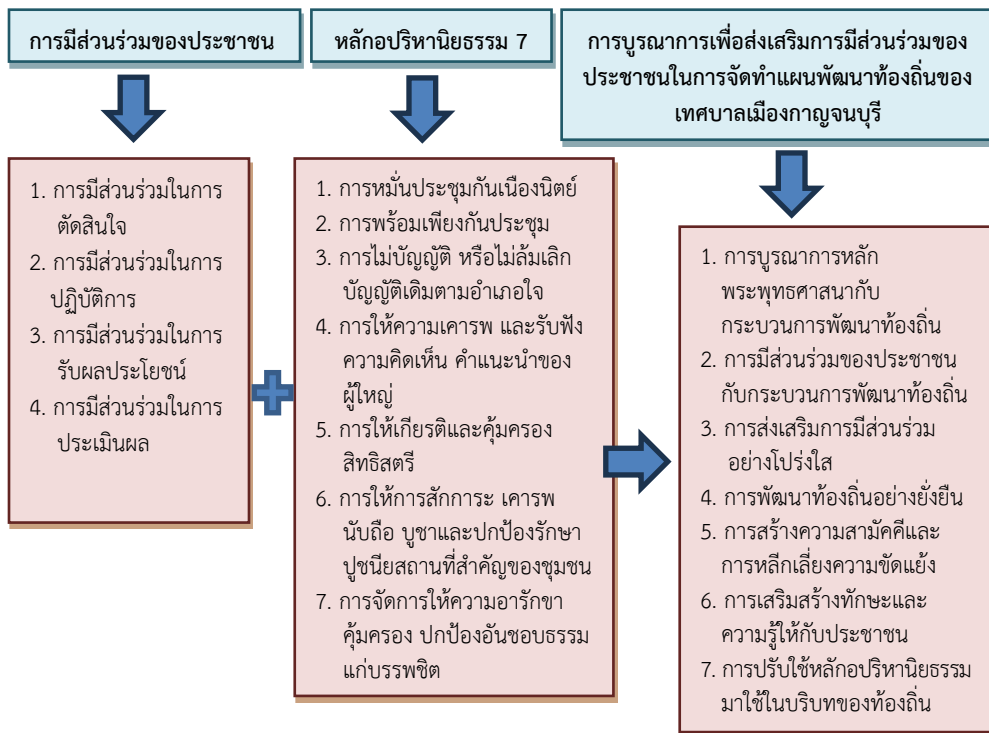
การยอมรับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอติวิธ ศิริพันธ์ (2563) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหลักหก ซึ่งพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อรูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในตำบล

3. การบูรณาการหลักอภิธานิธรรม 7 ประการเข้ากับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมในการทำงานร่วมกัน เน้นการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เคารพความคิดเห็นของชุมชน รับฟังผู้อาวุโส ให้เกียรติสตรี รักษาศาสนสถานและพระสงฆ์ รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งแนวทางนี้ช่วยให้กระบวนการจัดทำแผนมีความโปร่งใส เป็นธรรม และสร้างความร่วมมือในชุมชนหากเทศบาลเมืองกาญจนบุรีนำหลักการดังกล่าวมาใช้ จะสามารถเสริมสร้างความสามัคคี เพิ่มประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชน และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่มั่นคงและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญจนพรพรรณ จุฬรมณี (2561) ที่พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนบ้านศาลาเม้ง ตำบลท่าผา จังหวัดลำปาง มีรากฐานจากการพึ่งพาตนเองและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กิจกรรมต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ และส่งเสริมการพัฒนาในระยะยาว และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุวัฒน์ ศรีชะเกษ (2563) ได้นำเสนอการประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรม 7 ประการในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดธาตุ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งพบว่า มีการนำหลักธรรมดังกล่าวไปใช้อย่างครอบคลุม และอยู่ในระดับสูงมากในทุกด้าน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากกระบวนการศึกษาวิจัยที่ผานระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ พบว่า แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี คือ การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักอภิธานิธรรม 7 ประการ เข้ากับกระบวนการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน ได้แก่ การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติ การรับประโยชน์จากโครงการ และการติดตามประเมินผล ซึ่งแนวทางดังกล่าวช่วยให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน มีคุณธรรม และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงได้นำผลที่ได้มาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ตามแผนภาพที่แสดงต่อไป

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย มีสาระสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน หลักการบริหารนิยธรรม 7 และการบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา มีบทบาทในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ วางแผน ดำเนินการ ติดตาม และประเมินผลกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพราะช่วยสร้างความเข้าใจ ความรับผิดชอบร่วมกัน และความรู้สึกเป็นเจ้าของในแผนงานนั้น

หลักการบริหารนิยธรรม 7 เป็นแนวทางเชิงพุทธที่ใช้ในการป้องกันความเสื่อมของสังคม และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับชุมชนหรือท้องถิ่นให้เข้มแข็งและยั่งยืน หลักธรรมนี้ส่งเสริมวินัย ความสามัคคี และคุณธรรมในสังคม เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จะช่วยให้กระบวนการดำเนินไปอย่างมีระบบ โปร่งใส ลดความขัดแย้ง เกิดความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง

การบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนไทย โดยเฉพาะการนำหลักธรรม 7 ประการมาเชื่อมโยงกับกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างมีระบบ ช่วยส่งเสริมคุณธรรม ความโปร่งใส ความเสมอภาค และการเคารพความหลากหลาย อีกทั้งยังพัฒนาทักษะและความรู้ให้แก่ประชาชน ทำให้สามารถมีส่วนร่วมและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ซึ่งแนวทางนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

จากองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ว่า การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 มาบูรณาการเพื่อใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ช่วยส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าของการมีส่วนร่วมผ่านมิติทางศีลธรรมและจริยธรรมอันนำไปสู่กระบวนการวางแผนและพัฒนาท้องถิ่นที่เปิดกว้าง โปร่งใส และร่วมมือกันอย่างยั่งยืน ทั้งยังช่วยสร้างความสามัคคีในชุมชน และเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนในการตัดสินใจและพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ควรส่งเสริมการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้กับประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นความโปร่งใส เข้าถึงง่าย และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

2. เทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ควรพัฒนาเครือข่ายผู้นำชุมชนและอาสาสมัครท้องถิ่น ที่มีบทบาทเชิงนโยบาย เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นระบบและต่อเนื่อง

3. เทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ควรเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับอย่างชัดเจนและเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. เทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ควรจัดอบรม สัมมนา หรือเวทีประชาคมในระดับชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนเข้าใจขั้นตอนการวางแผนการพัฒนาท้องถิ่น เช่น การกำหนดปัญหา การเสนอแนวทางแก้ไข และการติดตามประเมินผลรวมถึงการจัดทำคู่มือหรือสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าใจง่าย เช่น แผ่นพับ คลิปวิดีโอ หรือสื่ออินโฟกราฟิกแจกในชุมชน

2. เทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ควรคัดเลือกผู้นำชุมชนที่มีความไว้วางใจจากประชาชน เข้ารับการอบรมแกนนำการมีส่วนร่วมเพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูล ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม และรวบรวมความคิดเห็นของประชาชน นำมาจัดประชุมประจำเดือนร่วมกับเครือข่ายผู้นำชุมชน เพื่อติดตามข้อเสนอและผลการดำเนินงาน

3. เทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ควรสร้างกลไกที่เข้าถึงง่าย เช่น แบบสอบถามออนไลน์ กล่องรับฟังความคิดเห็นในชุมชน และเปิดพื้นที่ในงาน ประเพณีหรือการจัดกิจกรรมของเทศบาลฯ เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นหรือเสนอปัญหา ความต้องการเพื่อผลักดันเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชน หน่วยงานราชการ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

2. ควรศึกษาแนวทางหรือกระบวนการในการนำนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ไปสู่การปฏิบัติแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องในด้านอื่น ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเป็นการบูรณาการระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์ กับพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กัญจนพรรณ จุฬรณิ. (2561). *การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธบูรณาการของหมู่บ้านศาลาเม้ง ตำบลท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). *การปกครองท้องถิ่นไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์เนต พริ้นติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- ณัฏพร สุขกันต์. (2562). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสี่ปี (2561-2564) เทศบาลตำบลบางผึ้ง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไททัศน์ มาลา. (2545). *การปกครองท้องถิ่นไทยในระยะเปลี่ยนผ่าน. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 1(2), 29-49.
- พระธวัชชัย สันติธมโม. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต).
- พวงทอง โยธาใหญ่. (2545). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วชิราวรรณ นิลเกตุ. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ อำเภอมืองหนองคาย* (การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองกาญจนบุรี*. กาญจนบุรี: สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น เทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี.
- เสกสรรค์ สนวา และคณะ. (2560). *การปรับตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารข้อพะยอม*, 28(2), 118-127.

- อดิสรณ์ ชัดสีโส. (2551). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อดิวิส ศิริพันธ์. (2563). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อนุวัฒน์ ศรีชะเกษ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักอุปทานิยธรรม 7 เพื่อการทำงาน: กรณีศึกษาอำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น. *วารสาร MBUIISC Journal*, 1(2), 67-83.
- อรรถัย กักพล. (2552). *คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ส.เจริญการพิมพ์.
- อิสรา ป้องกัน. (2559). การบริหารจัดการที่ดีในการจัดบริการสาธารณะขององค์การบริหาร ส่วนตำบลเขตพื้นที่ภาคเหนือ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 6(2), 315-325.
- Cronbach, L. J. (1971). *Essentials of psychological testing* (4th ed.). New York: Harper and Row.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.